

ROKIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

Kodas 301817855, Respublikos g. 94, LT-42136 Rokiškis, tel. 8 (458) 52055,
el. paštas info@rsveikata.lt

**2020 M. VISAGINO SAVIVALDYBĖS 5, 7, 9 KLASIŲ MOKINIŲ
GYVENSENOS TYRIMO ATASKAITA**

Visuomenės sveikatos stebėsenos specialistė

Agnė Dubakienė

Visaginas, 2020

Ivadas

Mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo rodiklių suvestinėje pateikiami apibendrinti 2020 metais atlikto antrojo visose Lietuvos savivaldybėse mokyklinio amžiaus 5, 7 ir 9 (pirmų gimnazijos) klasių mokinių gyvenimo tyrimo rezultatai. Tyrimas atliktas įgyvendinant Sveikatos apsaugos ministro įsakymą (2016 m. gegužės 16 d. įsakymas Nr. V-637 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. gruodžio 11 d. įsakymo Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“), įtvirtinantį periodinius gyvenimo tyrimus kaip visuomenės sveikatos stebėsenos elementus. Tyrimas atliktas pagal Higienos instituto parengtą ir su Sveikatos apsaugos ministerija suderintą gyvenimo tyrimų metodiką, kurios pagrindą sudarė Lietuvoje vykdyto „Sveikatos netolygumų nustatymo ir mažinimo gebėjimų stiprinimo modelio sukūrimas“ Nr. NOR LT11-SAM-01-TF-02-001 projekto metu parengtos sveikatos netolygumų stebėsenos ir vertinimo rekomendacijos, bendradarbiaujant Higienos instituto bei Lietuvos sveikatos mokslų universiteto specialistams.

Tyrimas atskleidžia esamą mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo situaciją atskirose savivaldybėse ir bendrai Lietuvoje, pateikia įrodymus kryptingam sveikatą stiprinančios veiklos planavimui konkrečioje savivaldybėje, o ateityje atlikus pakartotinius tyrimus bus galima ir stebėti rodiklių pokyčius.

Ataskaitoje pateikiami duomenys apie respondentų skaičių savivaldybėje, jų sociodemografinės charakteristikos, ministro įsakymu patvirtinti 32 vaikų gyvenimo rodiklių, kurie pateikiami bendri ir atskirų klasių, suskirstyti į 3 grupes:

- ✓ *Sveikatos ir išvaizdos vertinimas ir laimingumas;*
- ✓ *sveikatos elgsena (fizinis aktyvumas ir pasyvus laisvalaikis, mitybos įpročiai ir burnos higiena);*
- ✓ *rizikingas elgesys (tabako gaminių bei elektroninių cigarečių vartojimas, alkoholio vartojimas, narkotinių medžiagų vartojimas, patyčios ir saugumas kelyje, namuose, bei mokykloje.*

2020 m. mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo tyrimo duomenų bazę sudarė 35 473 respondentų užpildytos anketos, kurių duomenis iki 2020 m. spalio 30 d. HI perdavė apklausas vykdančios savivaldybės aptarnaujantys visuomenės sveikatos biurai. Apklausos pradėtos vykdyti 2020m. kovo mėnesį (iki galo jos atliktos 2 savivaldybėse (Joniškio r., Šiaulių m.), tačiau dėl COVID-19 ligos epidemiologinės situacijos ir Lietuvos teritorijoje paskelbto visuotinio karantino kuriam laikui nutrauktos. Apklausos tęstos rugsėjo–spalio mėnesiais.

TYRIMO APIMTYS IR SOCIODEMOGRAFINIAI RESPONDENTŲ DUOMENYS

	Respondentų skaičius					
	Iš viso	Klasė			Lytis	
		5	7	9	Berniukas (proc.)	Mergaitė (proc.)
Lietuva	35473	12168	11807	11147	49,6	50,4
Visagino sav.	440	128	159	152	Nėra duomenų	Nėra duomenų

Sociodemografiniai duomenys	Dalis (proc.)
Klasė	
5	34,6
7	33,7
9	31,7
Gyvenamoji vietovė	
Kaimas	44,8
Miestas	55,2

Respondentų pasiskirstymas pagal pasitenkinimą šeimoje balais (nuo 0 iki 10)	Dalis (proc.)
0 balų	0,5
1 balas	0,3
2 balai	0,4
3 balai	0,7
4 balai	1,3
5 balai	3,1
6 balai	2,8
7 balai	6,1
8 balai	13,3
9 balai	21,6
10 balų	49,7

Sociodemografiniai duomenys	Dalis (proc.)
Respondentų pasiskirstymas pagal amžių	
10 metų	6,2
11 metų	25,8
12 metų	9,1
13 metų	24,3
14 metų	9,1
15 metų	22,9
16 metų	2,7
Šeimos padėtis	
Gyvena su abiem tėvais/globėjais	74,3
Gyvena su vienu iš tėvų/globėjų	22,9
Kita	2,9
Tėvų/globėjų užimtumas	
Abu turi darbą	72,8
Vienas turi	23,1
Abu neturi	2,3
Nežino, ar turi darbą	1,9

MOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ GYVENSENOS RODIKLIAI

1. Laimingumas, sveikatos ir išvaizdos vertinimas

Žmogaus savijauta priklauso nuo daugelio psichologinių, kultūrinių ir socialinių veiksnių, tačiau ne visada sutampa su fizine žmogaus sveikatos būkle. Mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimos tyrimo duomenys rodo, jog 79,8, proc. Lietuvos 5,7,9 kl. moksleivių savo sveikatą įvertino, kaip gerą arba labai gerą, Visagino sav. -78,0 proc. Pastebima tendencija, kad didėjant klasei, mažėjo savo sveikatos įvertinimo procentas.

77,7 proc. Visagino sav. tyrime dalyvavusių mokinių jaučiasi labai laimingi arba pakankamai laimingi, vertindami savo dabartinį gyvenimą, lyginant su Lietuvos vidurkiu 73,2, Visagino mokiniai yra laimingesni.

35,0 proc. Visagino mokinių yra patenkinti savo išvaizda. 5 kl.mokiniai 54,7 proc. patenkinti savo išvaizda, o 9 kl. tik 23,7 proc. Kuo vyresni mokiniai, tuo mažiau patenkinti savo išvaizda.

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi labai laimingi arba pakankamai laimingi vertindami savo dabartinį gyvenimą, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie savo sveikatą vertina kaip gerą arba labai gerą, dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė		
		5	7	9		5	7	9
Lietuva	73,2	80,0	70,08	68,3	79,8	85,0	79,7	74,3
Visagino sav.	77,7	85,9	73,6	75,0	78,0	79,7	78,0	76,3

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie yra patenkinti savo išvaizda, dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė		
		5	7	9
Lietuva	40,7	52,7	37,0	31,7
Visagino sav.	35,0	54,7	29,6	23,7

2. Sveikatos elgsena

2.1. Fizinis aktyvumas ir pasyvus laisvalaikis

Kasdienis fizinis aktyvumas turi didelę reikšmę vaikų sveikatai, yra būtinas jų fiziniui, pažintiniui vystymuisi, taip pat sveikatai ir fiziškai aktyviai gyvenimui suaugus. Mažas fizinis aktyvumas vaikystėje yra kai kurių ligų sveikatos rizikos veiksnys.

Tyrimo rezultatai rodo, jog Visagino mokiniai mankštinais ir sportuoja daugiau palyginus su Lietuvos vidurkiu (40,7 proc.). Visagino mokiniai lyginant su Lietuvos vidurkiu (23,3 proc)

daugiau laiko praleidžia prie televizoriaus ir kompiuterio – 30,9 proc. Kuo vyresni mokiniai, tuo daugiau laiko praleidžia pasyviai prie kompiuterių ir televizorių ekranų.

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie 5 ir daugiau dienų mankština ir sportuoja bent 60 min. ir ilgiau, dalis (skaičiuojant kartu su fizinio ugdymo pamokomis) (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie kasdien ne pamokų metu mankština ar sportuoja bent 60 minučių dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė		
		5	7	9		5	7	9
Lietuva	38,1	38,0	39,5	36,3	13,6	15,7	13,5	11,5
Visagino sav.	40,7	32,8	49,1	38,8	15,7	21,9	15,7	10,5

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie vidutiniškai 4 ir daugiau valandų per dieną praleidžia prie ekranų (televizoriaus, kompiuterio, telefono) dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė		
		5	7	9
Lietuva	23,3	13,5	23,5	33,1
Visagino sav.	30,9	18,8	28,9	42,8

2.2. Mitybos įpročiai bei burnos higiena

Mityba yra vienas svarbiausių gyvensenos veiksnių, veikiančių sveikatą. Maistas teikia vaikui ir paaugliui energijos, reikalingos augti, fiziniam aktyvumui ir gyvybinėms organizmo funkcijoms. Augančiam organizmui reikalinga subalansuota mityba. Pagrindinės maisto medžiagos, tokios kaip baltymai, angliavandeniai ir riebalai, turi būti tinkamai subalansuotos dienos racione. Kuo anksčiau vaikai išmoks sveikai maitintis, tuo sveikiau jie gyvens ateityje.

Žemiau pateiktose lentelėse matome palyginimus Visagino sav. mokinių su Lietuvos vidurkiais. Rezultatai yra labai panašūs. Vaisių ir daržovių Visagino mokiniai valgo daugiau, geria mažiau gazuotų saldžiųjų gėrimų, bei mažiau papildomai deda druskos į paruoštą maistą. Deja, bet energetinių gėrimų vartojimas Visagino sav. yra didesnis, palyginus su Lietuvos vidurkiu, taip pat ir saldumynų vartojimas yra didesnis.

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kasdien valgančių pusryčius, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo vaisius (neskaitant sulčių), dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves (neskaitant bulvių), dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo saldumynus, dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė		
		5	7	9		5	7	9		5	7	9		5	7	9
Lietuva	45,3	51,0	43,6	41,8	34,7	38,8	35,2	30,1	32,3	32,6	33,2	31,1	17,4	16,4	17,8	18,1
Visagino sav.	45,9	53,9	45,9	39,5	35,0	44,5	33,3	28,9	35,2	46,1	34,6	27,0	21,1	25,8	23,9	14,5

Mitybos įpročiai bei burnos higiena (tęsinys)

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną geria gazuotus saldžiuosius gėrimus, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savaitę geria energetinius gėrimus, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie papildomai nededa druskos į paruoštą maistą, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie valosi dantis šepetėliu ir pasta dažniau nei kartą per dieną, dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė		
		5	7	9		5	7	9		5	7	9		5	7	9
Lietuva	10,7	9,8	10,9	11,3	3,5	2,7	3,3	4,6	36,7	39,4	34,9	35,6	57,0	58,8	56,4	55,9
Visagino sav.	8,2	7,8	5,7	11,2	4,1	3,9	1,3	7,2	44,1	46,1	48,4	38,2	55,0	63,3	52,8	50,7

3. Rizikingas elgesys

Alkoholio, tabako ir kitų narkotikų vartojimas, ypač paauglių, yra svarbi bei aktuali šiandieninė problema, nes sukelia visuomenėje socialinių, mechaninių, ekonominių, teisinių ir kitų problemų. Tyrimo duomenys rodo, kad šių problemų paplitimas ir mastai išlieka itin aktualūs. Matome, jog tabako, alkoholio ir narkotinių medžiagų vartojime Visagino sav. mokinių tyrimo rezultatai yra blogi, palyginus su Lietuvos vidurkiu. Lyginat Visagino sav. moksleivius su Lietuvos vidurkiu, matyti, kad alkoholio vartojimu lenkiame visose amžiaus grupėse. Didžiausi skaičiai, kaip ir rūkymo suvestinėje, matomi tarp devintų klasių moksleivių.

3.1. Tabako gaminių bei elektroninių cigarečių vartojimas

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė tabako gaminius dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkė tabako gamius, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėn. Bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė		
		5	7	9		5	7	9		5	7	9		5	7	9
Lietuva	7,0	2,1	4,8	14,8	12,7	3,4	9,8	25,8	12,2	3,3	9,5	24,7	20,1	5,8	19,4	36,6
Visagino sav.	10,2	3,9	6,3	19,1	12,7	2,3	12,6	21,1	15,5	4,7	12,6	27,0	23,6	8,6	25,2	34,2

3.2. Alkoholio vartojimas

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė		
		5	7	9		5	7	9
Lietuva	10,06	4,1	8,1	20,3	21,9	8,0	18,8	40,4
Visagino sav.	15,5	3,9	15,1	25,0	25,2	7,8	28,3	36,2

3.3. NARKOTINIŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMAS

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą Savivaldybė per savo gyvenimą vartojo kanapes („žolę“, marihuaną, hašišą), dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kitus narkotikus nei kanapes, dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė		
		5	7	9		5	7	9
Lietuva	3,	1,0	1,7	7,1	1,8	0,9	1,5	3,2
Visagino sav.	4,8	0,8	2,5	9,9	2,0	0,8	2,5	2,0

3.4. SAUGUMAS KELYJE

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada tamsiu paros metu būdami lauke nešioja atšvaitus, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada segi saugos diržą važiuodami automobiliu, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada dėvi šalmą važiuodami dviračiu, dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė		
		5	7	9		5	7	9		5	7	9
Lietuva	25,6	39,6	22,3	13,9	80,3	85,4	79,7	75,4	9,3	16,3	7,1	3,5
Visagino sav.	26,8	50,8	16,4	17,1	77,0	82,8	73,6	75,7	6,5	8,4	5,6	5,6

3.5. Patyčios

	Mokyklinio amžiaus vaikų, iš kurių tyčiojosi kiti mokiniai per paskutinius 2 mėn., dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie patys tyčiojosi iš kitų mokinių per paskutinius 2 mėn., dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per pakutinius 12 mėn. patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė		
		5	7	9		5	7	9		5	7	9		5	7	9
Lietuva	33,0	37,7	36,8	23,5	24,9	22,0	28,1	24,1	9,3	10,0	9,5	8,3	16,0	13,4	17,9	16,6
Visagino sav.	35,2	39,1	36,5	30,3	30,0	25,0	33,3	30,3	15,5	18,8	14,5	13,2	19,5	18,8	17,0	22,4

3.6.SAUGUMAS NAMŲ IR MOKYKLOS APLINKOJE

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kuriuos per paskutinius 2 mėn. mušė ar kitaip fiziškai baudė,dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi saugūs namų aplinkoje, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi saugūs mokyklos aplinkoje, dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė		
		5	7	9		5	7	9		5	7	9
Lietuva	8,2	11,4	7,2	5,6	96,2	96,1	96,3	96,3	85,3	85,9	83,2	86,8
Visagino sav.	15,2	18,8	14,5	12,5	88,0	87,5	83,6	92,8	79,8	73,4	79,2	85,5

TYRIMO APIBENDRINIMAS

1. Analizuojant tyrimo rezultatus, matome jog Visagino sav. dalyvavusių mokinių 79,7 proc. penktokų, 78,0 proc. septintokų ir 76,3 proc. devintokų savo sveikatą vertina, kaip gerą arba labai gerą. Mokiniai jaučiasi labai laimingi arba pakankamai laimingi galvodami apie savo dabartinį gyvenimą 85,9 proc. penktokų, 73,6 proc. septintokų ir 75,0 proc. devintokų, o tai rodo, jog Visagino 5, 7, 9 klasių moksleivių laimės pojūtis yra 4,5 proc. didesnis nei Lietuvos vidurkio.
2. Visagino mokiniai mankštinasi ir sportuoja 2,6 proc. daugiau palyginus su Lietuvos vidurkiu. Visagino mokiniai lyginant su Lietuvos vidurkiu 7,6 proc. daugiau laiko praleidžia prie televizoriaus ir kompiuterio ekranų. Taip pat pastebima, jog vyresni mokiniai, tuo daugiau laiko praleidžia pasyviai prie kompiuterių ir televizorių ekranų, nei jaunesni mokiniai.
3. Nustatyta, kad mažiau nei pusė Visagino sav., tyrime dalyvavusių, moksleivių valgo pusryčius, t. y. 45,9 proc.
4. 35,0 proc. Visagino sav. moksleivių bent kartą per dieną valgo daržoves, t. y. 0,3 proc. daugiau už Lietuvos vidurkį. 35,2 proc. moksleivių bent kartą per dieną valgo vaisius, t. y. 2,8 proc. daugiau už Lietuvos vidurkį. Šiek tiek daugiau nei pusė Visagino sav. respondentų, t. y. 55,0 proc., nurodė, kad dantis valosi su dantų šepetuku ir pasta kasdien. Daugiausia dantis valosi penktų klasių moksleiviai, o mažiausiai –devintų.
5. Energetinius gėrimus vartoja 0,6 proc. daugiau lyginant su Lietuvos vidurkiu, o saldumynus – 3,7 proc. daugiau, lyginant su Lietuvos vidurkiu. Penktų klasių mokiniai saldumynų valgo daugiausiai, o devintų klasių mažiausiai.
6. Tabako, alkoholio ir narkotinių medžiagų vartojime Visagino sav. mokinių tyrimo rezultatai yra prastesni, palyginus su Lietuvos vidurkiu. Lyginat Visagino sav. moksleivius su Lietuvos vidurkiu, matyti, kad alkoholio vartojimu lenkiame visose amžiaus grupėse. Didžiausi skaičiai, kaip ir rūkymo suvestinėje, matomi tarp devintų klasių moksleivių.
7. Šiek tiek daugiau nei pusė (50,8 proc.) penktų klasių mokinių visada tamsiu paros metu nešioja atšvaitus, tačiau didėjant vaikų amžiui, mažėjo moksleivių, kurie nešioja atšvaitus (7 kl.-16,4 proc., 9 kl. – 17,1 proc.). Palyginus su Lietuvos vidurkiu 3,3 proc. mažiau Visagino moksleivių dėvi automobilį saugos diržus.
8. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad patyčių problema labai aktuali visose Lietuvos mokyklose. Mokiniai, iš kurių tyčiojosi per paskutinius 2 mėn. Visagino sav. yra 2,2 proc. daugiau lyginant su Lietuvos vidurkiu. Net 39,1 proc. penktokų patyrė patyčias. 15,5 proc. mokinių per paskutines 30 dienų patyrė patyčias per socialinius tinklus, telefonus, tai yra 6,2 proc. daugiau lyginant su Lietuvos vidurkiu.

9. Per paskutinius 2 mėn. fiziškai baudė Visagino sav. 15,2 proc. mokinių, tai yra 7 proc. daugiau lyginant su Lietuvos vidurkiu. Daugiausiai fiziškai nukentėjo penktokai, tai yra 18,8 proc., mažiausiai devintokai – 12,5 proc.
10. 88,0 proc. Visagino mokinių jaučiasi saugūs namuose, o 79,8 – mokyklos aplinkoje. Kuo vyresni mokiniai, tuo jaučiasi saugesni tiek namų, tiek mokyklos aplinkose.